

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

5 Vt purus fias pro crimine, plurima volvas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

... qui dicitur...
... quædam pœnitentia...
... quædam pœnitentia...
... quædam pœnitentia...

C. XV.
Caverit se iustus à justitia sua, & fecerit iniquitatem secundam omnes admonitiones, quas operari solent impius, nunquid vivet? omnes justitias, quas fecerat, eorum recordabuntur: in peccato suo morietur, non erunt in memoria justitiarum eius, quas fecit.

C. XVI.
Item Gregorius b in explanatione ejusdem loci.

Hoc nobis maxime considerandum est, quia cum mala committimus, sine causa ad memoriam bona nostra transacta revocamus, quoniam in perpetratione malorum nulla debet esse fiducia bonorum prætoriorum.

C. XVII.
Idem in homil. 4. ad c. 1. Execl.

De peritio quippe saculo aliunde exit, quod aliunde immittitur, quia indifferetia mentes mercedem, quæ ex bono opere acquiritur, non aspicunt, quomodo ex malo opere perdatur.

C. XVIII.
Item Petrus in epist. 2. c. 2.

Refugientes coniugationes mundi in cognitione Domini nostri, & salvatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiarum, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato.

C. XIX.
Paulus quæ scribens ad Hebr. ait, sup. 6.

Remittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectionem feramur, non rursus jacentes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis.

Item opera mortua, priora bona significat Apostolus, quæ per se ipsa peccatum erant mortua, quia in peccando priora bona irrita fuerunt. Hæc, sicut peccando sunt irrita, ita per pœnitentiam revivunt, & ad meritum æternæ beatitudinis singula prædesse incipiunt, etiam illa quæ peccati invenitur admixta. Unde Augustinus: [Non est d. credere, &c.] & Hieronymus: [Non est iniquitas Dei, &c.] Apostolus etiam scribens ad Hebr. ait, cum sciam, & dilectionem, & bona opera eorum breviter commemorasset, hanc unam mercedem, quam amiserant peccando, post pœnitentiam a Domino recuperatam ostendit. Porro, qui per Prophetam dicit: [si avertent se iustus à justitia sua,] ipse per eundem Prophetam prænotat g dicens: [si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit universa præcepta mea, & fecerit iudicium & justitiam, vita vivet, & non morietur: omnia iniquitatum ejus, quæ operatus est, non recordabo: in justitia sua, quam operatus est, vivet.] h Eius quoque, Israel per. Assirus captivanda, veteris idolorum peccatum Dominus per Oseam imperperat: & peccatum quod Moyses supplicante patribus fuerat dimissum, hoc in Iulio revixisse ostendit, dicens.

C. XX.
Vitiis, quoniam recesserunt à me: vastabuntur, quia prævaricati sunt in me. Et ego redemi eos, & ipsi locuti sunt contra me mendacia: & non clamaverunt ad me in corde suo: sed ululabant in cubilibus suis: super viticum & vinum ruminabant: & recesserunt à me,

a Sentent. 4. distinct. 15. b Homil. 11. ad c. 3. Execl. Sem. 4. d. 11. c. al. mitti. d sup. dist. 3. de pen. cap. pium. e sup. dist. 1. si quando. sup. dist. 2. non est tam. f Execl. 33. g alit. præmissi. h Exod. 32.

& ego erudivi eos, & confortavi brachia eorum. & in me cogitaverunt malitiam: reversi sunt ut essent absque iugo, facti sunt, quasi arcus dolofus: cadent in gladio Principis eorum à furore lingue sue.

7 pars. Antiqua peccata parentum filius improperat servum dicitur: & prospera Princeps eorum in gladio casurus prædicit. Sed per eundem Prophetam a contra Dominus se facere ostendit, dicens.

C. XXI.
Ne forte dicant in cordibus suis, omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos ad inventiones suas: coram facie mea facta sunt.

C. XXII.
Item Hieronymus ad c. 7. Osee.

Utm ita puniantur, ne cogitent, quod pro veteribus peccatis Patrum puniam eos: quia nunc, id est, in presenti, pro malitiis suis, quas invenerunt, circumdati sunt poena: & mala eorum, sicut putant, non possunt meliorare: sed potius ipsa ad inventiones apertæ sunt coram facie mea, quæ omnia clare videt.

¶ Sententia huius capituli est quidem in commentariis B. Hieronymi in c. 7. Osee: sed propria verba sunt in glossa interlinearum ibidem ad ea verba, ne forte dicant in cordibus.

C. XXIII.
Idem ibidem.

Hæretici non possunt vetera peccata contra Deum causari, cum antiquis operibus addant novam impietatem, & suis ligentur peccatis: & cum Deum celare se putant, oculos ejus vitare non possunt: quia b vultus Domini super facientes mala.

¶ Et hoc etiam capitulum est in glossa ordinaria in eundem locum ex B. Hieronymo. c

C. XXIV.
Item Gelasius Papa.

Divina clementia dimissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.

Sed his auctoritatibus docentur filii ab originali peccato exphati, non idcirco puniendi, quia Patres peccaverunt: sed idcirco peccata Patrum in eos redire, quia eorum culpam sequuntur. Sic & bona, quæ peccato nocentur, non proficiunt ad premium, quia facta sunt: sed quia per pœnitentiam revivunt. Tale est & illud Augustini d in libro Psalmorum: [Si Iudas teneret adoptionem, &c.] Sic & illud e Gregori in Moralibus intelligitur: [Quid est, quod dicitur, reddis iniquitatem Patrum in filios, &c.] Illi namque parentum iniquitas redditur, qui propterea puniuntur, quia in radice traxerunt amaritudinem peccati. Illi autem non redduntur in quibus merito sua iniquitatis non revivunt peccata parentum. Sicut ergo bona, quæ peccato moriuntur per pœnitentiam revivunt ad premium: sic & mala, quæ per pœnitentiam deleantur revivunt ad supplicium. Unde Propheta ex persona pœnitentis deplorat, dicens: [Putruerunt & corrupta sunt cicatrice mea à facie insipientie mee, id est, plaga per baptismum sanata. Hinc etiam idem Propheta, quamvis fide & sacramento circumcissionis ab originali peccato se mundatum cognosceret, tamen adulterio & homicidio, quod commiserat, illud revixisse intelligens, non sine causa inter cetera ipsum confitetur, & dicit: [Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, &c.]

DISTINCTIO V.

In pœnitentia autem, quæ peccatorem considerare oportet, Augustinus in libro de pœnitentia g docet, dicens.

a Ibid. b Psal. 33. c Sup. 23. quest. 4. si illic. d Supr. ead. si Iudas. e Supr. ead. quid est. f Psal. 52. g De vera & falsa pœnitentia, cap. 14. & 15. inter opera August. Sentent. 4. distinct. 16.

Consideret qualitatem criminis in loco, in tempore, in perseverantia, in varietate personæ, & quasi hoc fecerit tentatione, & in ipsius vitii multiplici executione. Oportet enim poenitere fornicatorem secundum excellentiam sui status aut officii, & secundum modum meretricis, & in modo à operis sui, & qualiter turpitudinem suam peregit, si in loco sacro, aut cui debuit excellentiam fidei (ut sunt domus Dominorum, & aliorum multorum) si in tempore orationi constituto, aut in festivitate sanctorum, & in tempore jejunii. Consideret, quantum perseveraverit, & defleat, quod perseveranter peccaverit, & quanta in virtute fuerit in pugnatione. Sunt enim, qui non solum vincuntur, sed ultro se peccato offerunt: nec expectant tentationem, sed præveniunt voluptatem, & pertractant secum, quam multiplici actione vitii delectabiliter peccent. Omnis ista varietas confitenda est & defenda: ut cum cognoveris, quod peccatum est multum, cito inveniat Deum propitium. In cognoscendo augmentum peccati, inveniat se, cuius ætatis fuerit, cuius sapientia, & ordinis, & statum omnem alterius non peccantis. Immoretur in singulis istis, & sentiat modum criminis, purgans lachrymis omnem qualitatem vitii. Defleat virtutem, qua interim caruit. Dolendum est enim, & dolore purgandum, non solum quia peccavit, sed etiam, quod se virtute privavit. Nam, licet speret se consecuturum veniam, doleret tamen potest, quia non promeruit unde remunerari confidat. Anxietur & doleat quod modo effugiens de præteritis poenam, miser non inde expectet gloriam, cuius omne tempus, quoniam brevissimum est, debuit decernisse ad consequendum premium. Defleat etiam, quoniam in uno offendens, factus est omnium per ingratitudinem reus. Ingratus enim extitit, qui plenus virtutibus Deum omnino non timuit. In hoc enim quisque peccator sit culpabilior, quo est Deo acceptior. Ideo enim Adam plus peccavit, quia omni bono abundavit. Etiam alio modo offendens, factus est omnium: quia omnis virtus patitur detrimentum ab uno vitio. Nam si quis cadit in avaritiam, largitatem destruit, & etiam castitatem minoravit. Amore enim pecunia vel violaret castitatem, vel saltem minus amaret. Sic enim propter Deum tanta adhuc castitas inest, ut nolit eam perdere, tamen saltem minor gaudio, minore affectu tuetur eam, ubi videt inde procedere damnum pecunie, siquæ & in aliis: quæ etiam non expellantur, tamen per conceptionem unius vitii vel satis, vel parum minuuntur, vel intentione deteriorantur. Unde omnis virtus cuiusque criminis est defenda, & de omnibus indulgentia est petenda. Animadvertere etiam oportet, & animadvertendo deflere animam proximi, quam fornicator Deo eripuit, vel ereptam in malo confirmavit: etiam, quod exemplum extitit mali in operatione sui criminis: cui magis profuisset, si alius fuisset causa conversionis. Gemat itaque aliorum vitam in sua corruptam, vel incorruptam non conservatam, & commodum proximi, quod dedit exemplo boni. Doleat de tristitia, quam peccando bonis intulit, & de laritia, quam eis non adhibuit. Et non solum cogitet, quid & qualiter fecerit, sed quàm injustè Deum, ut diximus, peccando offenderit. Timeat illam veritatis sententiam: [non est potestis duobus Dominis servire.] Timeat ergo, ne omnia bona, quæ fecit, dum in uno peccato perseveraverit, ex contaminatione à mali perdidit: ut qui servivit diabolo per crimen, Dei, quam obtulit, amisit servitutem. Pilius est tamen credere, ut recepta Dei gratia, quæ in eo destruxit mala priora, etiam remuneret bona: ut cum destruxerit quod suum non invenit, amet & diligit bo-

a Secundum modum.] vera lectio. b gratiam.] orig. & Matth. 6. d. ad commutationem.] ad commutationem.

num, quod etiam in peccante plantavit. ¶ In his omnibus dolens aut scilicet derelinquat, aut ista illa, quæ sine admisione mali non sunt administranda, ut mercatura, & militia, & alia, quæ utentibus sunt necessaria, ut administrationes secularium potestatum: nisi his utatur ex obedientia licentia. Ponat se omnino in potestate iudicis, in iudicio sacerdotis, nihil sibi televisans sui: ut omnia eo iubente paratus sit facere pro reparanda animæ vita, quæcumque faceret pro vitio corporis morte, & hoc cum desiderio: quia vitam expectat infinitam, ut Deus. Cum gaudio enim debet vivere immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus. Semper deprecetur Deum, de qua venia, quia omnibus modis, & sine tædio, dubius roget potestatem terrenam. Abstineat à multis licitis, qui per libertatem arbitrii commisit illicita. Semper oborat Deo mentem, & cordis contritionem, & deinde, quod potest de possessione: tunc quod offert, secus offerat. [¶ Respexit enim Dominus ad Abel, & ad mœnera eius.] Sed prius respexit ad Abel, quàm ad mœnera. Sumens enim mentem, quam cognovit humiliter & puram, remuneravit eius largitatis munera. Ad Cain verò non respexit, nec ad ejus munera. Mentem enim ejus quam viderat, quoniam non cognovit, cui munera non recepit. In iudicio enim cordis consideranda est elemosina tribuentis: nec jam consideranda est, quantum, sed qua mente, qua affectione dat quis potest. Vidua d enim duobus, quæ habuit, largitatis, plus omnibus misit. Qui ergo vult sua precum redimere temporalium oblationis, caveat, ut offerat mentem prius. ¶ Cautus sit, ne verecundia ductus, videt apud se confessionem: ut diversa diversis veli iudicioribus manifestare. Quidam enim uni celam, quæ illi manifestanda reservantur: quod est, se laudare, & ad hypocrisis tendere, & semper veniam carere, ad quam per frustra putat totam pervenire. Caveat præterea, quem vera delectat poenitentia: non prius ad Dominum corpus accedat, quam confortetur bona conscientia. Sed in hac separatione tremendum Dei iudicium cogitet, ubi 2 & majus, & terribilius impenitentes separabit in ignem. Gemat, quod nondum audiverit, quem multum desiderat, cibum salutarem. Ibi fructus poenitentia, animam captivam elaqueantes, & in libertate servantem. Cohibeat se præterea à laudis, & à spectaculis sæculi, qui perfectam vult consequi gratiam remissionis. Nam si Dina, si se cohibuisset, inter suos remansisset, ab extraneo raptore corrupta non fuisset. Tantò igitur magis sibi caveat & cohibeat se anima, quæ sape, vel semel corrupta est & rapta: timeat jam docta experimento, quod ignoravit virgo: eligat, quem imitetur, non sequatur, quem animus lucis damnat. Se enim iudicat, qui fructus poenitentia non habentem à se non elongat. Laudet enim & amet, quos dignè fructificare non ignorat: quærat fructus dignos, etsi non dignos poenitentia. Sunt enim fructus digni, virtutum fructus, qui non sufficiunt poenitentibus. Poenitentia enim graves expululat, ut se peccetur ecclesia, ut peccata dolore & gemibus, mortuam petret veniam.

¶ Et quanta virtus] In originali est, Et quanta virtus fuerit impugnatione. Sed ubi glossam non est multum. Multa autem alia & magni ponderis emendata sunt (ubi per eandem locum) & ex ipso originali, & ex vetustis Graecis codicibus.

¶ Vbi & majus] In originali legitur, Vbi magis terribilis sententia peccantes separabit in ignem.

a alit. in omnibus. Cap. 15. b Genesi 4. c expone humilem.] vera lectio. d Matth. 12. e conferant.] orig. f Genes. 34.

C. II. ¶ Poenitentia negotiorum lucra abs-
ciant.

Item Leo Papa epist. 90. ad Rusticum E-
piscopum, c. 9.

Qualitas a lucri negotiantem aut excusat, aut ar-
guit: quia est & honestus quæritus, & turpis. Verum-
tamen poenitentia utilis est etiam dispendia pati, quam
periculis negotiorum obstringi: quia difficile est in-
ter ementis, vendentisque commercium non intervenire
peccatum.

¶ Excusat] Sic ex originali, & Polycarpo, & Ivone, & Bur-
cardo: nam in Gratiani exemplaribus erat, acculat.

C. III. ¶ Post poenitentiam ad militiam sacula-
rem redire non licet.

Idem ibidem, cap. 10.

Contrarium b est omnino ecclesiasticis regulis, post
poenitentia actionem redire ad militiam sacularem:
cum Apostolus dicat: [Nemo militans Deo, implicat se
negotio secularibus.] Vnde non est liber à laqueis dia-
boli, qui se militia mundana voluerit implicare.

C. IV. ¶ Decennio poenitent, qui post poeniten-
tiam ad sacularem militiam
redeunt.

Item ex Nicano concilio,
cap. 11.

¶ Qui vero per Dei gratiam vocati, primò quidem o-
mnino fidem suam. deposito militia conjugio,
post conversionem ad proprium vomitum sunt reversi, ut
& premissa dantur, & ambirent redire rursum ad mili-
tiam, nisi decem annis sint inter poenitentes post primum
conversionem, quo fuerint inter audientes. Ab omnibus
vero præcipue illud obvetur, ut animus eorum, &
fructus poenitentia attendatur. Quicumque enim cum
conversione, & lacrymis perseverantibus, & operibus
bona conversionem suam non verbis solis, sed opere
demonstrant, cum tempus statutum etiam
sibi fuerit impletum, & orationibus jam ceperint
communicare, licebit Episcopo humanis etiam circa
eum aliquod cogitare. Qui vero indifferenter habue-
rint seipsum, & succite sibi, quod intra ecclesiam in-
troverint, arbitrantur, isti omnimodo tempora statuta
complebant.

¶ Capitulo est posterior pars capituli undecimi ex præfata ver-
sione, qua verba est omnia in postrema quatuor. tomorum Coloniensi
concilio canonice, & eius loca quatuor versiones posita, ex quibus
facile corrigi possunt qua in hac interdum obscuræ, & mutilatæ di-
cuntur. Sed vero ad sententiam canonis pertinet, legenda sunt:
qua à Dnno ac Balsanone in ipsius explanatione, & à Rustico lib. 10.
in præfata epistola, cap. 6. & à Cardinali Varmensi contra Bren-
doni libro tertio afferuntur. Agitur enim de illis militibus, qui
post conversionem, & singulum militis ab in reverti, qui fidem
Christi latere servare velent, illum abicere, quam fidem frange-
re non debent, ac tamen postea cupiditate terrena culti, illum re-
cipere cessati fuerant, quod argumentum erat, ipsi à fide desesse-
re. Illud vero canonum hac est inscriptio hujus capituli. De
his qui abrenuntiaverunt, & iterum ad saculum sunt
reverti.

C. V. ¶ A communione suspendatur, qui post po-
enitentiam ad secularia redeunt.

Item ex concilio Aurelianensi I.
cap. 23.

De his, qui suscepta poenitentia religionem suam pro-
prie oblii, ad secularia relabuntur, placuit
eum a communione suspendi, & ab omnium catholi-
corum convivio separari. Quod si post interdictum
communionem præsumperit manducare, & ipsè com-
munionem privetur.

a. Polyc. lib. 4. tit. 31. Euch. l. 2. c. 125. & l. 19. c. 97. Ivo p. 6. c. 202.
& p. 7. c. 137. & p. 11. c. 107. b. Polyc. l. 6. tit. 20. Burd. lib. 19.
c. 16. Top. p. 11. c. 10.

C. VI. ¶ Que sit falsa poenitentia.

Item Gregorius VII. in synodo Romana celebrata:
anno 1075. c. 6.

¶ Falsa a poenitentia dicimus, quæ non secundam au-
thoritatem sanctorum Patrum pro qualitate crimi-
num imponitur. Ideoque quicumque miles, vel nego-
tiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exer-
ceri non possit, si culpis gravioribus irretitus ad poeniten-
tiam venerit, vel qui bona alterius injuste detinet, vel qui
odium in corde gerit, recognoscat se veram poenitentiam
non posse peragere, per quam ad æternam vitam valeat
pervenire, nisi negotium derelinquat, vel officium deserat,
& odium ex corde dimittat, bona, qua injuste abstulit,
restituatur, arma i deponat, ulteriusque non ferat, nisi con-
silio religiosorum Episcoporum pro defendenda justitia,
Ne b tamen desperet, interitum quiddam boni facere po-
terit, hortamur, ut faciat: ut omnipotens Deus cor illius
illustret ad poenitentiam.

¶ Arma] Totum hoc membrum quod pertinet ad arma, in
originali, & Polycarpo est ante verba illa, negotium derelin-
quat. Sed ob glossam ordo non est restitutus.

C. VII. ¶ Post conversionem ad negotium redire
non licet, quod sine peccato agi
non potest.

Item Gregorius in homilia 24. Evangelii.

¶ Negotium, quod ante conversionem sine peccato ex-
eruit, hoc etiam post conversionem sine peccato cul-
pa non fuit. ¶ Sunt enim pleraque negotia, qua
sine peccatis exhiberi aut vix, aut nullatenus possunt.
Quæ ergo ad peccatum implicat, ad hæc necesse est, ut
post conversionem animus non recurat.

C. VIII. ¶ De eodem.

Item Innocentius Papa secundus in concilio Ro-
mano c. 22.

¶ Rites nostros Episcopos, & Presbyteros ad mone-
ps mus, ne falsis poenitentia laicorum animas deci-
pi, & in infernum pertrahi patiantur. Falsam autem po-
enitentiam esse constat, cum spretis pluribus de uno solo
poenitentia agitur, aut cum sic agitur de uno, ut non dis-
cedatur ab alio. Vnde scriptum est, [qui totam
legem observaverit, offendat autem in uno, factus est
omnium reus.] scilicet, quantum ad vitam æternam:
sicut enim si peccatis esset omnibus involutus, ita si in
uno tantum maneat, æternæ vitæ janua non intrabit.
Falsa etiam sit poenitentia, cum poenitens ab officio, vel
curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato a-
gi nulla ratione prævalet: aut si odium in corde geste-
tur, aut si non offensus cuilibet satisfiat, aut si non in-
dulgeat offendenti offensus, aut si arma quis contra justi-
tiam gerat.

DISTINCTIO VI.

C. I. ¶ Vi autem debeat fieri confessio, vel qualem illam oportet
esse, qui aliorum crimina iudicat, ex e eodem l.
de poenitentia, cap. 10. docetur, cum dicitur.

C. I.

¶ Qui s vult confiteri peccata, ut inveniat gratiam,
quærat sacerdotem scientem ligare & solvere: ne,
cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui
eum misericorditer monet & petit, ne ambo in foveam
cadant, quam stultus evitare noluit. Tanta itaque vis
confessionis est, ut si deest sacerdos, confiteatur proxi-
mo. Sæpe enim contingit, quod poenitens non potest
confiteri coram sacerdote, quem desideranti nec locus,
nec tempus offert: & si cui ille confitebitur, potesta-

a. Sent. 4. dist. 16. Polyc. lib. 11. c. 20. b. al. nec. c. Et in con-
cil. Vrbano secundo apud Melphiam, c. 15. Et in concilio Gregor. VII.
anno 1070. Sent. 4. dist. 15. d. lac. 2. e. In lib. de vera & falsa
poenitentia, inter opera B. Aug. Sent. 4. dist. 17. f. Sap. dist. 11.
quem paniet. g. quare qui.

Mm 5